

(١)

RANGWAME AKIDA NE DA TSARIN RAYUWA

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai, wanda a cikin littafinsa mai girma yake cewa: **((Allah Madaukakin Sarki sauki yake so maku, sam ba ya sonku da wahala..))**. Ina shaida wa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya.. Ina shaida cewa lallai shugabanmu, kuma Annabinmu Muhammadu, bawan Allah ne, kuma Manzonsa.. Ya Ubangiji ka yi masa salati, da aminci, shi da Alayensa da Sahabbansa, da waƙanda suka bi turbarsa da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Bayan haka:

Lallai Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya zo da saƙo ne zuwa ga dukan duniya, saƙon da ya dauki rangwame, gami da sauki a matsayin manhaji na rayuwa, babu matsi a cikin al'amarin addini, babu wahala da takura a cikin wajibai, babu tsanani, babu tsangwama, Allah Mai girma da daukaka yana cewa: **((Sam Allah bai sanya maku wahala da damuwa a cikin al'amarin addini ba))**, haka ma Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai wannan addinin sauki ne, babu wanda zai tsananta addini face addinin ya fi karfinsa, ku nemi dacewa a dukan ayyukanku, idan ba ku sami hakan ba, to ku kusanto zuwa ga yin daidai din, ku yi wa junanku albishir, muddin kun kasance a haka, ku kuma nemi sa'a na gabatar da haka tun daga lokacin fitowar rana har zuwa**

(۲)

lokacin walha, da bayan sallar La'asar zuwa Maghriba, da wani yanki na karshen dare), shi rangwame a cikin Shari'ar Musulunci ba wai kawai kalma ce da ake fadinta da baki, ko take da ake yawan maimaitawa ba; akida ce da Musulmi yake rayuwa da ita, ya mayar da ita manhaji na rayuwarsa, haka ma rangwame ka'ida ce daga cikin ka'idojin da Allah Madaukakin Sarki ya umurci bayinsa da su sanya ta a cikin mu'amalar da take tsakaninsu da juna, hasali ma ya sanya rangwame ya zamo dalili na samun yardar Allah, da gafararsa, gami da rahamarsa, Allah mai girma yana cewa: **((Tabbas su yafe, su kuma yi rangwame, shin ba ku son Allah ya gafarta maku ne?))**.

Lallai abin da muke nema shi ne: rangwame ya zamo wani tsari ne na rayuwarmu, saboda Musulunci ya yi kira zuwa ga a yi rangwame ne a aikace, a wurare masu yawa a cikin Alkur'ani mai girma, Allah mai girma da daukaka ya kira bayinsa zuwa ga yin yafiya da rangwame, Allah mabuwayi yana cewa: **((Babu yanda za a yi a daidaita tsakanin abu mai kyau da mummuna, kai dai kawai ka saka duk wani abu da aka yi maka da abu mafi kyau, idan ka yi haka za a sami abokin gabanka ya zamo tamkar masoyi na kusa))**, lallai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya aiwatar da rangwame a aikace tsakaninsa da mutane, inda (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya zamo babban abin koyi ga al'ummarsa, da ma daukacin bil'adama a duk fadin duniya, (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Ni fa rahama ne da Allah ya ba ku kyauta)**, Ummul muminina, Sayyida A'isha (Allah ya kara yarda da ita)

(۳)

tana cewa: **(Ba a tava bai wa Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) zavi tsakanin abubuwa guda biyu ba, face ya zavi mafi saukin ciki, matukar ba savon Allah ba ne, idan savon Allah ne kuma ya fi kowa nesantarsa..).**

Tambayar da ta kamata kowannenmu ya yi wa kansa cikin gaskiya ita ce: shin muna aiwatar da wannan akidar a rayuwar ta yau da kullum? Shin mun sanya ta ta zamo manhaji na mu'amala a tsakaninmu da juna, da ma tsakaninmu da daukacin mutane? Shi rangwame dabi'a ce mai kyau da ya kamata kowane Musulmi ya yi aiki da shi a dukan fagagen rayuwa, kaman irin **rangwamen da yake tsakanin ma'aurata biyu**: lallai dangantaka ta aure tana cikin mafiya girman dangantaka ta mutuntaka, aya ce daga cikin ayoyin Allah Madaukakin Sarki, tabbas Allah mai girma da daukaka ya bayyana cewa wannan dangantaka ta ginu ne akan soyayya da tausayi da kuma kyautata zamantakewa, Allah mai girma yana cewa: **((Lallai a cikin ayoyinsa ne -mai girma da daukaka- ya halitta maku abokan zama na aure, domin ku sami natsuwa da su, ya kuma sanya soyayya da rahama a tsakaninku..)),** haka ma Mai girma da daukaka ya ce: **((Ku rayu da su a cikin kyautatawa, idan ma kun fi su, to abu ne mai yiwuwa ku fi wani abu, Allah kuma ya sanya alhairi mai yawa a tare da shi)),** haka ma buwayi gagara misali yana cewa: **((Su ma mata suna da hakfoki akan mazajensu irin yanda su mazajen suke da hakfoki akan matansu cikin kyautatawa)),** ma'ana: suna da hakfokin da dole ne mazajensu su kyautata rayuwar zamantakewa da su cikin kyautatawa, kaman dai yanda hakan

(£)

ma ya wajaba akansu game da mazajensu, Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Mafi alhairi a cikinku, shi ne wanda ya fi kyautatawa iyalansa, ni ne kuma na fi ku kyautata wa iyalai na)**, a wurare da yawa Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya yi wasici game da al'amarin mata, (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Kada mumini ya ki mumina, idan ya ki wata dabi'a tata, zai so wata dabi'ar)**, ma'ana kada ya tsane su, haka ma mata ne karshen abin da Annabi (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya yi wasici akansu kafin ya yi wafati, (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Ku yi wasici da a kyautata wa mata)**.

Lallai ya kamata rangwame ya zamo tsari ne na rayuwa tsakanin ma'aurata biyu, ya kuma zamo doka ta mutuntaka da za ta tsara rayuwa, mene ya kai kyawon abin da Sayyiduna Abuddarda'i (Allah ya kara yarda da shi) ya fada wa matarsa (Allah ya kara yarda da ita), yana cewa: "Idan kika ga na yi fushi, to ku lallashe ni, ni ma idan na ga kin yi fushi zan lallashe ki a farkashin wani tsari na musanyen mutuntaka da aka gina shi akan adalci da rangwame a hade".

* **Rangwame tare da makwabta:** Allah mai girma yana cewa: **((Ku bauta wa Allah Madaukakin Sarki shi kadai, kada ku kuskura ku hada shi da kowa wajen Allantakarsa da gabatar masa da ibada. Ku kuma kyautata wa mahaifa ba tare da gajiyawa ba, ku kuma kyautata wa 'yan uwa makusantanku da marayu, da wadanda suka talauce sakamakon gajiyawa, ko sakamakon aukawar wani bala'i a cikin dukiyoyinsu.. A kuma kyautata wa makwabci**

(e)

makusanci na dangi, da makwabci makusanci wanda ba na dangi ba, da abokin aiki ko tafiya ko abokin zama..)), sau da yawa Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) yakan yi wasici akan makwabci, (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Mala'ika Jibrilu bai gushe ba yana yi mini wasici da makwabci, har sai da na zaci zai sanya shi a cikin magada)**, haka ma (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Duk wanda ya yi imani da Allah da ranar lahira, to ya girmama makwabcinsa)**, haka ma an ji (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Wallahi bai yi imani ba, wallahi bai yi imani ba, wallahi bai yi imani ba)** sai aka ce: Ya Manzon Allah, wane kenan? Sai ya ce: **(Wanda makwabcinsa bai aminta daga sharrinsa ba)**, haka ma (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Fiyayye a cikin abokai shi ne wanda ya fi kyautata wa abokinsa, fiyayyen a cikin makwabta shi ne wanda ya fi kyautata wa makwabcinsa)**, Manzon Allah (SallalLahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Mutumin da yake kwana a koshe makwabcinsa na gefensa kuma cikin yunwa ba mumini ba ne).**

Haka ma ya kamata a sami rangwame a tsakanin abokan aiki, a jami'o'i, da makarantu da sauransu, lallai Alkur'ani mai girma ya dasa dangantaka tsakanin daukacin mutane, Allah mai tsarki yana cewa: **((Ya ku mutane, lallai mun halicce ku ne daga asali d'aya wanda dukanku kuke daidai da juna, wannan asali kuwa shi ne Annabi Adam da Hauwa'u (Alaihimas-Salām), ta hanyar auratayya ne kuma muka mayar da ku al'ummomi masu yawa da kabilu mabambanta; domin ku san juna, ku kuma yi taimakekeniya a tsakaninku, lallai wanda**

(٧)

ya fi matsayi a wurin Allah duniya da lahira shi ne wanda ya fi ku tsoron Allah, tabbas ilimin Allah ya game komai, kwararre ne kuma wanda babu wani abu komin kankantarsa da zai vuya masa a cikin dukan al'amurra)), kuma Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) shi ne ya fi kowa nuna kyawawan dabi'u tsakaninsa da daukacin mutane, da tsakaninsa da sahabbansa, (Sallallahu alaiHi wa sallam) yakan kyautata mu'amala tare da su, yakan tafi ya duba marasa lafiyansu, yakan bincika labarin wadanda aka dauki lokaci ba a gansu ba, yakan gabatar da sadaka ga talakawan cikinsu, yakan kuma biya masu basussukan da suke kawunansu, ya kuma biya masu bukatunsu, yakan kuma yafe wa wadanda suka yi kuskure a cikinsu, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: ((Saboda rahamar da Allah yake yi maka, kai da su ne, ya sanya ka zamo mai saukin-kai, ba ka zamo mai kakkausar magana akan kuka-kurensu ba, da ka zamo mai kyekasasshiyar mu'amala, mai kuma busasshiyar zuciya da sun tarwatse sun bar ka, saboda haka, ka cigaba da kawar da kai ga barin kura-kurensu, ka nema masu gafara, ka nemi shawarwarinsu cikin al'amurra, kana mai mutunta ra'ayoyinsu cikin abin da ba a saukar maka da wahayi akai ba..)).

* **Rangwame a hanyoyi da abubuwan sufuri:** mutum zai iya fuskantar cutarwa daga waninsa; saboda wasu mutane wauta ne da su, akwai kuma masu kekasassun zukata, akwai kuma masu yafiya da rangwame, akwai masu karfi, akwai kuma masu rauni, akwai masu jure wa wautar wasunsu, akwai

(Y)

kuma marasa juriya, saboda haka, abu ne mai matufar kyau a sami mutum ya mu'amalanci duka wadannan dabi'u da hakuri gami da rangwame, inda martaninsa zai zamo a koda yausha cikin sauki da ladabi, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Su bayin Allah mai yawan rahama su ne wadanda suke tafiya sannu a hankali a bayan kasa, idan ma masu wauta suka takale su, sai su mayar masu da sallama)),** Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Ba za ku shiga aljanna ba har sai idan kun riga kun yi imani, ba kuma za ku yi imani ba har sai kun so juna, shin ba na nuna maku abin da idan kuka aikata shi za ku so juna ba?, to ku yada sallama a tsakaninku).** Haka ma ya kamata a kiyaye dokokin hanya da na abubuwan sufuri, irinsu bayar da wurin zama ga masu yawan shekaru, da masu rauni, da mata, da kuma kiyaye hakokin mutane, da yi masu mu'amala cikin sauki, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Shi sauki bai tava shiga cikin wani abu ba face ya kawata shi, ba kuma a tava cire shi daga kowane irin abu ba face ya sanya ya yi muni).**

* Haka ma a cikin alamun wannan rangwame akwai rangwame wajen ciyar da dukiya: lallai ciyar da dukiya alama ne na imani da Allah da Manzonsa, alama ne na gyaruwar mutum da tsayuwarsa akan daidaitacciyar hanya, da shi ne ake gane mumunai, a kuma samu kusancin zukata, da kuma shi ne bawa yake samun ayyukan alhairi da biyayya, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ba za ku tava samun biyayya da ayyukan alhairi ba har sai kun ciyar da dukiyar da kuke**

(A)

so..)), lallai ciyar da talakawa da miskinai alama ne na saukin kai da kyawawan dabi'un mutum, (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Mai yawan baiwa yana kusa da Allah, yana kuma kusa da aljanna, yana kuma kusa da mutane, ya kuma yi nesa da wuta).**

* **Haka ma akwai rangwame wajen saye da sayarwa da biyan bashi:** Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Ya Allah ka yi rahama ga mutum mai saukin kai wajen sayarwa, da wajen saye, da wajen biyan bashi),** an ruwaito Hadisi daga Sayyiduna Irbadh Bn Sariya (Allah ya kara yarda da shi) ya ce: Na sayar wa Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) da matashin rakumi, sai na zo in amshi kudi, sai na ce: Ya Manzon Allah, na zo ne na amshi kudin matashin rakumi na, sai ya ce: **(Haka ne, lallai ba zan biya ba sai da sababbin dirhamomi),** sai ya ce: ya kuwa biya da mafi kyawon biya, sai wani Balaraben kauye ya zo, ya ce: Ya Manzon Allah, ka biya ni matashin rakumi na, sai Manzon Allah (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ba shi babban rakumi da yafi nashi shekaru, sai ya ce: Ya Manzon Allah, ai wannan ya fi matashin rakumi na girma, sai (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Fiyayye a cikin mutane shi ne wanda ya fi su alhairi wajen biyan bashi).**

Lallai Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) ya kwadaitar akan aikata duk wani abu da suke tabbatar da rangwame gami da sauki, yake kuma tabbatar da ma'anonin 'yan uwantaka ta mutuntaka, da kusanto da mutane da juna, irin su: yafe wa wadanda ba su da shi, ko jinkirta masu, Annabi (Sallallahu

(9)

alaiHi wa sallam) ya ce: **(Duk wanda ya jinkirta wa marashi biyan bashin da yake binsa, ko kuma ya yafe masa, to kuwa Allah zai yi masa inuwa a inuwarsa)**, haka ma (SallalLahu alaiHi wa sallam) ya ce: **(Akwai wani mutum da yake bai wa mutane bashi, yakan ce da yaronsa: idan ka je wurin wanda ba shi da shi, ka daga masa kafa, saboda mu ma Allah ya daga mana kafa, sai kuwa ya hadu da Allah ya yafe masa)**.

Wannan kenan, ina nema wa kai na da ku gafara daga Allah Madaukakin Sarki.

Godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin talikai. Ina shaidawa babu abin bauta wa da gaskiya sai Allah shi kadai, ba shi da abokin tarayya. Ina shaida cewa lallai shugabanmu Annabi Muhammadu, bawan Allah ne kuma Manzonsa. Ya Allah ka yi masa salati da aminci da albarka, shi da Alayensa, da Sahabbansa baki daya, da wadanda suka bi shi da kyautatawa har zuwa ranar sakamako.

Ya 'yan uwa Musulmai:

Lallai a cikin manyan alamun rangwame, kuma mafi sauƙin yi akwai: **rangwame wajen furta kalamai masu dadi**, Allah Madaukakin Sarki yana cewa: **((Ku fada wa mutane magana mai kyau..))**, haka ma Mai girma da daukaka yana cewa: **((Ka fada wa bayi na cewa: su rinka fadin maganar da ta fi kyau..))**, ita kalma mai dadi ana yi wa daukacin mutane ne, ba tare da

(10)

la'akari da bambancin launi, da na jinsi, da na addini ba; wannan yana nuna kyakkyawar tarbiyya, da kyawawan dabi'u, da ma dai tuni ana cewa: **"Kyakkyawan dabi'a abu ne mai sauki: sakin fuska ne, da kuma tattausar magana"**.

Lallai Allah Madaukakin Sarki ya umurci Sayyiduna Musa (AlaiHis Salam) da ya fada wa Fir'auna magana mai dadi, duk kuwa girman kai da taurin kan da yake da su, Allah mai girma ya ce: **((Ku tafi wurin Fir'auna saboda lallai ya wuce gona da iri, ku yi masa magana mai taushi da za ta iya sanya shi ya wa'aztu, ko kuma ya ji tsoron Allah))**, haka ma ya kamata a nesanci duk wani zancen kawai, Allah mai girma da daukaka yana cewa: **((Su ne wafanda suke kawar da kai ba barin zancen kawai))**, haka ma Allah mai girma yana cewa: **((Ya ku wafanda kuka yi imani, ku ji tsoron Allah, ku kuma fadi daidaitacciyar magana))**, mai girma da daukaka yana cewa: **((Shin ba ka ga yanda Allah ya buga misali da kalma mai dadi da bishiya mai dadi da tushenta ya kama kasa, rassanta kuma suka yi sama ba, tana yin 'ya'ya a dukan lokaci da izinin Ubangijinta, lallai Allah yana buga wa mutane misalai ne ko za su wa'aztu))**, Annabinmu (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai bawa zai iya furta kalmar neman yardar Allah da ma bai mayar da hankali zuwa gare ta, hakan kuma ya zama dalilin samun daukakar darajarsa a wurin Allah, haka ma bawa zai iya furta kalmar da za ta jawo fushin Allah, ba kuma tare da ma ya mayar da hankali zuwa gare ta ba, hakan kuma ya zamo sanadiyyar aukawarsa cikin jahannama...)**, kaman yanda tilas ne a nesanci duk wani nau'i na alfasha wajen furuci,

(11)

Annabi (Sallallahu alaiHi wa sallam) yana cewa: **(Lallai shi mumini ba mai yawan la'antar mutane ba ne, ba kuma mai yawan sukan mutane ba ne, ba kuma mai yawan alfasha ba ne, ba kuma mai yawan zancen kawai ba ne).**

Lallai rangwame wani abu ne da yake a tsakiyar abubuwa guda biyu kishiyoyin juna; yana tsakanin tsanani, da rashin muhimmanta abu, kuma duka biyun sun yi hannun riga da manhajin Musulunci na al- Wasadiyya, wanda yake kunshe da nau'o'i iri- iri na rangwame, da sauki, da yin abu a hankali, wadanda a take suke kawo farshen duk nau'o'in tsauraran ra'ayi, da wuce gona da iri, da rashin muhimman abubuwa.

Ya Allah Ubangiji, muna rokon ka azurta mu da rangwame a cikin maganganunmu, da ayyukanmu, da mu'amalolinmu, da dukan al'amurranmu, ka daidaita tsakaninmu, ka kiyaye mana kasarmu da sauran kansashe baki daya.